

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național,
editată de FUNDAȚIA „ROMÂNIA DE MĂINE”

CULTURA PUTERII

Strategii și limite ale comunicării (II)

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Strategiile comunicării, conștințele sociale ale acesteia, atotputernicia sau limitele mijloacelor de informare în masă - oricare ar fi ele, dar, mai cu seamă în sfera audiovizualului - se află de mai mult timp în atenția gânditorilor și analiștilor sociali, a sociologilor și altor specialiști, inclusiv psihologi. Aceștia au constatat, asemeni lui Herbert Marcuse, care, cu peste trei decenii în urmă, denunța "omul unidimensional", că intensificarea seducțiilor sau iluziilor imaginare, generatoare de anestezie politică, transformă mass-media într-un factor de diminuare sau ștergere a funcției critice a opiniei publice. Cartea sa cu același titlu, care a animat și "motivată" mișcările sociale studențești de la sfârșitul anilor '60 din Franța și din alte țări, acuza mijloacele de informare că ar fi o putere a societății închise, care absoarbe contestările și participă la formarea unui "om unidimensional", a unei personalități integrate și supuse societății globale. "Comunicarea funcțională, scria Marcuse, este numai stratul exterior al universului unidimensional în care omul este dresat să uite, să traducă negativul în pozitiv, astfel încât să poată funcționa mai departe, împușinat dar apt pentru muncă"¹⁾.

În interpretarea recentă a autoarei franceze²⁾, critica lui Marcuse, la care s-ar putea

adăuga și demonstrațiile teoretice ale altui reprezentant al Școlii de la Frankfurt, Jurgen Habermas, anticipa un fenomen care s-a acutizat cu timpul. Este vorba despre constatarea că mass-media "standardizează" gusturi și interese diverse, accentuând astfel alunecarea către conformism și tinzând a produce "omul mijlociu". Se susține astfel că "puterea mediatică - (a mijloacelor de informare) - uniformizează, tinzând a estompa particularitățile și datele originale ale fiecăruia. De aici, mediocrația ca mediocrație, s-ar putea spune, într-un joc de cuvinte" (p. 225).

Este reluată, în această ordine de idei, teza lui Marshall Mac Luhan (din *Pour comprendre les media*) ce susținea că televiziunea provoacă transformări majore în rândul tinerilor școlari, care, privind în exces micul ecran și imaginile lui de o anumită factură acaparatoare și non-instructivă, ajung în stadiul unei periculoase "miopii culturale". Sociologul canadian susținea, aducând și argumentele de rigoare - între care și starea de izolare a telespectatorului, ruperea lui de la lectura cărților de referință, saturarea cu imagini captivante, dar inutile - că, astfel orientată, adică având o strategie pur comercială, televiziunea generează **anemie culturală**. În opinia autoarei "teo-

riilor puterii", televiziunea "crează omorând lectura, ceea ce sociologul constată permanent în societățile noastre" (p. 225).

Analizând poziția strategică a mass-media în societate, se poate spune că puterea acesteia nu constă numai în mecanismele de seducție; mijloacele de informare în masă dețin o considerabilă putere de "creare" a realului.

(Continuare în pag. 6)

Pledoarie pentru puterea cuvântului

Acad. ȘTEFAN MILCU

Actualitatea și responsabilitatea cuvântului, care transmite prin vorbire un punct de vedere, nu poate fi o surpriză pentru epoca noastră în care regimuri tragice au fost determinate, în apariția lor, printr-o formă oratorică, prin cuvântul vorbit. Dar nu numai în epoca noastră, ci cu mult timp înainte, a existat o puternică influență a cuvântului rostit. Să ne aducem aminte, bunăoară, de puternica influență a profeților, care nu s-au folosit de texte. Oare predicile lui Isus au fost scrise pe texte? Nu a fost puterea formidabilă a cuvântului rostit?

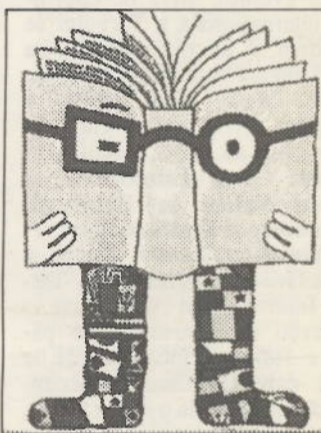
Din păcate, puterea cuvântului rostit este adeseori folosită astăzi fără o responsabilitate implicată. În contrast cu un trecut mai apropiat sau mai depărtat. Să ne amintim de puterea emoțională pe care o oferă rostirea marilor oratori. Patosul cuvântului rostit de Iorga a rămas exemplar. Puterea cuvântului rostit de profeți, menționați în Biblie, se vede și din faptul că nu ei au scris-o, ci cei care i-au audiat. Ne închipuim ce putere formidabilă a avut această rostire profetică, de vreme ce ea a fost consemnată după decenii!

Este evident, deci, că puterea rostirii cuvântului are o influență profundă, în rău sau în bine, asupra oamenilor. Nici un proces verbal al oricărei ședințe, oricât de furtunoasă și de impresionantă, nu poate reda această putere a rostirii. Prin contrast, vorbăria este o deformare și o folosire incorectă a puterii cuvântului transmis, care fâgăduiește ceea ce nu se poate realiza vreodată. Este o caracteristică pozitivă a poporului nostru faptul că el nu apreciază vorbirea fără conținut. Poate tocmai pentru că, de atâtea ori, după cum ne arată istoria, el a fost înșelat. Dar, ne putem întreba: în totalitate? Cred că nu. Pentru că de la Aristotel știm că existența se compune din părți și niciodată o parte nu poate judeca întregul.

Al 4-lea Târg Internațional de Carte

București, 5-9 iunie, 1996

pag. 2

GRÂUL Neprețuitul preț

Acad. DAVID DAVIDESCU

În timp ce Agenția Națională a Produselor Agricole scoate la licitație o cantitate de 100.000 de tone de grâu pentru export, din recolta anului 1995, cu prețul de pornire de 500 lei/kg, și în timp ce prețul făinei depășește 1000 lei/kg, guvernul fixează prețul de achiziție al grâului, din recolta acestui an, la 340 lei/kg. Reținem că prețul grâului pe piața mondială este de 220-250 dolari S.U.A., tona.

Domnul ministru al agriculturii Valeriu Tabără, căruia îi place de multe ori să spună că vorbește și ca specialist, s-a străduit la o emisiune de televiziune, alături de domnul Traian Lazăr, directorul Institutului de Economie Agrară, plecând de la o producție medie supra-estimată de 3000 kg/ha boabe grâu, a recoltei din 1996, să demonstreze că prețul de 340 lei pe kilogramul de grâu, oferit de guvern, este remuneratoriu și că ar aduce, față de investiția făcută de producătorul agricol, un beneficiu de 7-15%.

Prețul grâului și profitul realizat, ca și la alte produse, trebuie stabilite în raport cu valoarea investiției, socotită în lei, comparativ cu profitul pe care această investiție l-ar aduce dacă ar fi pusă în bancă, pe 9-12

luni cu dobânda pieții, care este în prezent de 55%. Nu trebuie să fii mare economist ca să alegi dacă investești banii într-un proces de producție care îți aduce un profit de 7-15% sau îi depui mai bine la o bancă și realizezi un profit de 55%.

În al doilea rând, prețul grâului trebuie stabilit în raport cu cheltuielile pe care producătorul agricol le face începând din toamnă, pentru reluarea ciclului de producție la cultura grâului. Practica arată că, pentru un hectar, în medie, 1/3 din producția de grâu din anul curent, trebuie să-ți asigure banii necesari pentru reluarea în toamnă a ciclului de producție. Celelalte 2/3 reprezintă: 1/3 cheltuieli de producție și 1/3 renta pământului și beneficiul producătorului agricol. Deci, la producția estimată de dl ministru V. Tabără și de T. Lazăr, de 3000 kg/ha, în acest an, deși ea nu va atinge 2000 kg/ha, înseamnă că valoarea a 1000 kg boabe grâu este de 240.000 lei, care trebuie să acopere cheltuielile pentru cultura grâului din anul 1996-1997.

Față de prețurile actuale ale lucrărilor mecanice, semințelor, îngrășămintelor, pesticidelor, de nivelul dobânzilor, nimeni nu

poate realiza un nou ciclu de producție cu 340.000 lei/hectarul de grâu.

Folosind prețurile practicate în prezent pentru lucrări mecanice, îngrășăminte, fungicide, insecticide, erbicide, semințe rezultă următoarele cheltuieli pentru un hectar: dezmiriștit - 36.000 lei, arat și grăpat - 59.000 lei, discuit și nivelat - 20.000 lei, fertilizat - 9.000 lei, semănat - 19.000 lei, erbicidat - 15.000 lei, tratament boli foliare și dăunători - 15.000 lei, sămânță - 100.000 lei, îngrășăminte - 100.000 lei, erbicide, fungicide, insecticide - 100.000 lei, recoltat cu combina 3 tone x 52.000 lei tona = 156.000 lei, transport recoltă - 14.000 lei.

Însumând toate aceste cheltuieli se ajunge la suma de 667.000 lei pentru un hectar, sumă din care producătorul agricol vine cu un aport de 340.000 lei, iar pentru diferența de 327.000 lei, producătorul trebuie să facă apel la credite, a căror dobândă se adaugă la cheltuielile de producție.

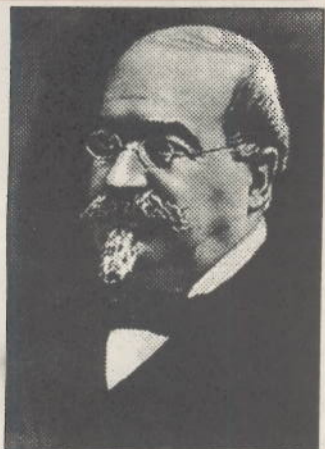
Prețul fixat de 340 lei kilogramul de grâu arată, deci, o ruptură între realitate și politica guvernamentală, care sacrifică producătorul agricol, ca și regimul dinainte de 1989, pentru protecția socială a orașenilor. Este adevărat că pe producătorul agricol nu are cine să-l apere, el nu este organizat într-o "Asociație a producătorilor de cereale" la nivel de comună, județ și pe țară, care să-i apere interesele și care să participe la negocieri.

(Continuare în pag. 6)

PERMANENTE ROMÂNEȘTI

MIHAIL
KOGĂLNICEANU

pag. 8

CARTEA - obiectiv prioritar la Fundația „România de Măine“

COMPREHENSIUNEA VALORII

Cu cât înaintează în timp și dobândește mai multă experiență, **Târgul Internațional de Carte - București**, asemenea oricărei manifestări de acest gen, oglindește mai bine, chiar fără voia organizatorilor, configurația societății pe care încearcă să o reprezinte sub raportul valorilor spirituale. Dobândește, adică, o arie mai largă de reprezentare, în sensul că tot mai multe dintre cele 2000 de edituri, înscrise astăzi ca firme în România, participă cu standuri proprii. Anul acesta, de pildă, au fost prezente peste 170 de edituri, românești și străine, din Europa, America de Nord și Africa. Apoi să nu uităm că sporesc neîncetat numărul titlurilor de carte expuse, uneori chiar și însușirile lor grafice. Concomitent cu asemenea evoluții, sfera de cuprindere internațională a Târgului se amplifică și se diversifică. Așa după cum s-a observat în acest an, la cea de-a IV-a ediție a Târgului (5-9 iunie), când în cadrul lui au fost deschise și **Salonul Cărții Francofone**, și **Primul Salon de Publicații Electronice și Multimedia**.

Paralel cu această direcție a dezvoltării sale cantitative, Târgul Internațional de Carte - București înregistrează, din păcate, o seamă de incongruențe de ordin calitativ care se accentuează, parcă, de la o ediție la alta. A fost, de pildă, observată în acest sens orientarea tematică uniformă a editurilor, care face ca acestea să se înfățișeze mai mult ca elemente de concurență și nu de complementaritate. Iar elementul cauzal în stabilirea acestei tematici uniforme este angoasa supraviețuirii. În goana lor după resurse financiare cât de cât confortabile, editurile se orientează către cartea de consum, submediocră și chiar vulgară în finalitatea lecturii sale. Rar edituri care se aventurează astăzi spre autori, titluri și ediții de referință, atestând o înaltă exigență culturală. Iar peste asemenea neajunsuri se suprapune și puterea de cumpărare, extrem de redusă, a cititorului român, datorită scumpirilor de tot soiul cărora trebuie să le facă față zilnic. Nu este, deci, o surpriză că vânzarea de carte din acest an s-a situat cu mult sub așteptări.

Din perspectiva acestor neajunsuri fundamentale, care riscă să transforme un târg de carte într-un muzeu, trezesc un interes mai mare tocmai acele experiențe editoriale care ascultă de criteriul valoric și de cel al accesibilității. Editura Fundației „România de Măine” este una dintre aceste experiențe culturale de referință și valoarea ei a ieșit puternic în evidență la recentul târg de carte, în ciuda standului ei redus ca dimensiuni. De ce au fost atrași vizitatorii aici? Mai întâi, de impresia pe care o emanau cărțile expuse, cum că apariția lor a fost determinată nu de elementele conjuncturale ale pieței, ci de o politică editorială coerentă, stabilă și pusă integral sub semnul valorii. În cei patru ani de funcționare a Editurii Fundației „România de Măine”, aici au apărut aproximativ 100 de titluri din mai multe categorii bine delimitate.

Prima dintre aceste categorii o reprezintă **lucrările de sinteză**, extrem de rar întâlnite în peisajul nostru editorial, tocmai pentru faptul că ele însumează impresionante resurse de inteligență, de management și marketing editorial, dar și acribie filologică și talent al redactării fluente, accesibile. În această privință, Editura Fundației „România de Măine” deține o nobilă întâietate. Ca

Editura Fundației „România de Măine” la Târgul Internațional de Carte

argument, este suficient să amintim că aici se află în pregătire o vastă lucrare, în peste 20 de volume: **Enciclopedia performanțelor românești în secolul XX**, la elaborarea căreia au fost atrași, sub egida Fundației, specialiști de primă mărime ai țării. Primele fascicule din respectiva lucrare monumentală, fără precedent în această zonă europeană, sunt acum pregătite pentru tipar. Ele sunt, într-un fel, anticipate de lucrările de sinteză deja apărute și care au putut fi văzute și consultate la standul recentului Târg Internațional de Carte - București: **Protejarea patrimoniului cultural național** (un remarcabil serial de comunicări științifice prilejuate de un Colocviu național, organizat pe această temă de Fundația „România de Măine” și Ministerul de Interne), **Teorie și practică economică în epoca de tranziție și după** (acad. Anghel N. Rugină), **Sociologia culturii** (prof. dr. Aurelian Bondrea), **Război și pace în Balcani** (prof. dr. Valentin Lipatti), **Știința managementului** (prof. dr. Emil Mihuleac), **Prefaceri socio-umane în România sec. XX - de la comunitatea tradițională la societatea postcomunistă** (Nicolae Radu, Carmen Furtună, Gabriela Jelea-Vancea, Carmen Cornelia Bălan) ș.a.

Bibliografia școlară este o altă direcție consecvent urmărită în politica editorială a Fundației „România de Măine”. Această direcție exprimă, de altminteri, caracterul educațional pe care și l-a asumat Fundația încă de la înființarea ei. Iar ceea ce astăzi trece, pentru unii, drept o descoperire importantă, ideea anume că în România postdecembristă nu se va schimba nimic în bine fără o instrucție și o educație de calitate superioară, în programul cultural al Fundației „România de Măine” tocmai această idee este introdusă ca principiu de bază încă de acum patru ani. Plus corelativul firesc al acestui principiu, anume largă accesibilizare asigurată acestor cărți prin prețul lor. Așa se face că excelentele colecții de **Literatură română și universală**, **Literatură clasică română**, **Literatură clasică universală**, acoperind nevoile de lectură ale tuturor elevilor, de la clasa I la ultima clasă de liceu, datorită atât bogatului lor conținut instructiv-educativ, cât și prețului lor foarte scăzut în comparație cu ediții similare apărute la alte

edituri, au fost difuzate în sute de mii de exemplare.

Cursurile, tratatele și manualele universitare constituie un capitol special în programul Editurii Fundației „România de Măine”. Și, pe bună dreptate, deoarece în cuprinsul respectivei Fundații funcționează Universitatea „Spiru Haret”, una dintre cele mai importante instituții de învățământ superior din România și poate singura care reușește să asigure cursuri și manuale universitare pentru studenți. Pentru studenții ei, dar și ai altor universități, întrucât foarte mulți tineri studioși caută tratate și cursuri, precum **Curs de drept civil** (acad. Vasile Giunea), **Curs de drept comparat** (prof. univ. dr. Victor Dan Zlătescu), **Curenți de gândire economică** (prof. univ. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu), **Filologie romanică** (conf. dr. Ecaterina Goga), **Pedagogie** (Nicolae Oprescu), **Matematici economice** (conf. dr. Gh. Oprescu), **La littérature française du XIX-e siècle** (Choix de textes) și multe alte titluri, dintre care o bună parte au putut fi văzute și consultate la standul Editurii Fundației „România de Măine” de la recentul Târg internațional.

Și tot la acest stand au fost prezente expozate de **carte diversă**, incluzând domeniile literaturii (Ion Dodu Bălan, **Cutremur de suflet - poeme**), istoriei (**Coalitii politico-militare**, dr. Constantin Olteanu; **Servicii secrete**, Marian Ureche), economiei ș.a. De aceea, succesul celui de-al 4-lea Târg Internațional de Carte - București, 5-9 iunie, 1996 se datorează în primul rând tocmai unor asemenea standuri editoriale. Motiv pentru care, la viitoarele ediții ale târgului, s-ar conveni să li se acorde un spațiu mult mai amplu, în acord cu ponderea pe care cartea de valoare pentru tineret o are în programul unor asemenea edituri.

MIHAI IORDĂNESCU

COLEGIILE REVISTEI „OPINIA NAȚIONALĂ”

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof.dr. Constantin Ionete
- Prof.dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof.dr.doc. Alexandru Zanfir
- Prof.dr. Mircea Druc
- Prof.dr. Alexandru Albu
- Prof.dr. Mihai Părăluță
- Prof.dr. Gheorghe Zaman
- Prof.dr. Petre Mălcomeț
- Prof.dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof.dr. Liviu Maior
- Prof.dr. Grigore Brâncuș
- Prof.dr. Dan Ghiocel
- Prof.dr. Emil Tocaci
- Prof.dr.doc. Grigore Posea
- Prof.dr. Gheorghe Secară
- Prof.dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof.dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof.dr. Ion Dodu Bălan
- Prof.dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof.dr. Aurelian Bondrea
- Prof.dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof.dr. Ioan Scurtu
- Prof.dr.doc. Titu Georgescu

- Prof.dr. Ștefan Lache
- Alexandru Mironov
- Adrian Păunescu
- Prof.dr. Ion Rebedeu
- Prof.dr. Ion Mihail Popescu
- Prof.dr. Gheorghe Cazan
- Prof.dr. Ion Tudosecu
- Prof.dr. Tiberiu Nicola
- Prof.dr. Virgil Constantinescu
- Prof.dr. Mihai Merfea

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME ALE RELAȚIILOR INTERNATIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof.dr. Florea Duduță
- Prof.dr. Mircea Nicolăescu
- Prof.dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof.dr. Ion Zară
- Prof.dr. Constantin Mecu
- Prof.dr. Marin Nedelea
- Prof.dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- Prof.dr.doc. Iulian Mincu
- Prof.dr.doc. Victor Ciobanu
- Prof.dr. Caius Traian Dragomir
- Prof.dr. Andrei Firică
- Prof.dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof.dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof.dr. Nicolae Ursea
- Prof.dr. Ștefan Costea
- Prof.dr. Gheorghe Răboacă

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Giunea
- Prof.dr. Gheorghe Uglean
- Prof.dr. Antonie Iorgovan
- Prof.dr. Adam Popescu
- Prof.dr. Nicolae Popa
- Prof.dr. Andrei Popescu
- Prof.dr. Victor Dan Zlătescu

Director:

Prof.dr. AURELIAN BONDREA

Corifeii ai românismului despre identitatea etno-spirituală a poporului nostru

**Nicolae Iorga, Mihail Sadoveanu,
Octavian Goga, Liviu Rebreanu,
Ovid Densusianu, Garabet Ibrăileanu**

Prof.dr. ION DODU BĂLAN

În vălmășagul de tendințe ideologice, de direcții și curente literare (expresionism, simbolism, semănătorism, poporanism, avangardism, modernism și alte-isme) care brăzdează secolul al XX-lea, toate se înfruntă, se completează sau se contestă, unele pe altele, pe câteva teme esențiale: raportul dintre tradiție și inovație, dintre tradiționalism și modernism, dintre național și universal, care se structurează, până la urmă, în ideea de specific național, vizând, în fond, cu admirație sau cu rezerve, identitatea noastră etno-spirituală.

Unele curente și unele personalități, excesiv moderniste, neagă importanța specificului național și nevoia ca literatura și arta să reflecte identitatea etno-spirituală a românului, propovăduind un universalism fără margini, care a fost, de altfel, acuzat de cosmopolitism.

Alții s-au poticnit într-un neaoșism exacerbant și exclusivist, care se considera suficient sieși, opunându-se deschiderii către experiențe literare inovatoare din alte culturi și sincronizării cu acestea, cerute de mentorul modernismului, Eugen Lovinescu, și de logica evoluției oricărei culturi.

A existat, firește, și o direcție mai echilibrată, mai nuanțată, în creația literară propriu-zisă - aș aminti marii poeți care îmbrățișează și tradiția vie, sănătoasă, cu rădăcini în creația populară, dar și inovațiile aduse de expresionism, simbolism, modernism, realizând, astfel, sinteze de o excepțională valoare artistică și originalitate. Exemplele sunt multe: Octavian Goga, Tudor Arghezi, Lucian Blaga,

Aron Cotruș, Ion Pillat, Ion Barbu, E. Fundoianu, Al. A. Philipide, V. Voiculescu, M. Beniuc, N. Labiș, Nichita Stănescu, Geo Dumitrescu și alții. Toți aceștia au creat universuri artistice de sine stătătoare în care pulsează un puternic specific național, identitatea de neconfundat a românului. La fel stau lucrurile și în proză, prin scriitorii ca Mihail Sadoveanu, Ion Agârbiceanu, Liviu Rebreanu, Panait Istrati, Pavel Dan, Eugen Barbu, Zaharia Stancu, Marin Preda, Ion Lăncrăjan, Titus Popovici, D.R. Popescu, Fănuș Neagu, Dinu Săraru.

Național și universal - o relație organică

Exegeza noastră arată că ar fi greșit să se creadă că identitatea etno-culturală românească ar trebui căutată numai în mediul rural. Pentru a ne cunoaște corect și temeinic specificul, oglindit în creația literar-artistică, trebuie înlăturate atitudinile extremiste, care se opresc fie numai asupra satului, fie numai a orașului, ori numai asupra elementelor tradiționale și chiar tradiționaliste, ori numai asupra a ceea ce e inovație, modernitate ostentativă. În acest sens, am ales, pentru analiză, câteva personalități marcante și reprezentative pentru diverse curente, direcții și atitudini literare: Nicolae Iorga, Ovid Densusianu, Garabet Ibrăileanu, cu referiri la atitudinile definitorii ale modernistului Eugen Lovinescu.

După decenii de prejudecăți cu privire la specificul național, la identitatea noastră etno-culturală (atitudini care au condus la condamnări, la excluderi

stupide și excomunicări pătimașe din literatură ale unor curente, scriitori și cărți), judecăm acum lucrurile în mod obiectiv, sine ira et studio. Este necesar să fie scoase valorile și ideile de sub focul încrucișat al acuzelor nefondate, în primul rând privitoare la N. Iorga și la curentul sămănătorist și, apoi, la Ovid Densusianu, bănuit de lipsă de atașament față de specificul național și de deschideri exclusiviste, cosmopolite, spre citadin.

În confruntarea dintre tradiție și inovație, dintre național și universal, dintre temele rurale și cele citadine, în componența identității etno-spirituale românești, s-au implicat și poporanii Constantin Stere și Garabet Ibrăileanu. Aceștia au avut un rol important în dezbateră teoriei specificului național și, implicit, a identității noastre etno-culturale.

E de necontestat faptul că literatura reflectă portretul etno-psihologic al unui popor, că ea este o oglindă a vieții sale, a concepțiilor sale etnice și estetice; nu numai literatura de tip tradițional, ci și cea modernă, inovatoare, cultivată, la noi, de mari romancieri, precum Camil Petrescu, Hortensia Papadat Bengescu, Gib Mihăiescu, Anton Holban, D.R. Popescu, D. Săraru, N. Breban, Al. Ivăsiuc, Ileana Vulpecu și alții. "De fapt - scria genialul romancier Liviu Rebreanu - toate operele mari literare, acelea care înobilează civilizația unei națiuni sunt și mari realizări etice, sinteze ale unei concepții de viață, mărturii ale gândirii și simțirii unui popor într-un anume moment. Specificul național, postulatul al diferențierii pe care o râvnește

fiecare neam în mijlocul unei lumi în plină efervescentă și emulație, este creația literaturii, în primul rând, și, în general, a artelor. Literatura este filtrul magic care alege esența calităților și defectelor unui neam, care-i trezește conștiința națională și o ține vie, care fixează un neam pe un anume pământ".

Nicolae Iorga - un uriaș al culturii românești

Nicolae Iorga e cel mai nestudiat și mai necunoscut scriitor român. Ne aflăm și ne vom afla multă vreme încă la poalele muntelui, fără putința imediată de a stăpâni dintr-o ochire întregul masiv cu configurația versantelor și semnificația piscurilor sale. Cuvintele acestea, scrise de Nichifor Crainic, în perioada interbelică, sunt, într-o mare măsură, valabile și astăzi, după ce o întinsă parte a operei lui N. Iorga a fost reeditată, însoțită de ample prefețe, după ce s-au publicat bibliografii, monografii parțiale, pe diverse sectoare ale creației sale. Și totuși, muntele trebuie urcat, de data aceasta pe cărăruia anevoioasă numită: **Identitatea etno-spirituală a românului în concepția lui Nicolae Iorga**, ținând seama de datele bibliografice ale acestui uriaș al culturii românești și universale, de peisajul spiritual al epocii în care a trăit, marcat de curente politice, ideologice, estetice și literare, de revistele în care și-a afirmat ideile, de susținătorii și adversarii săi.

În maximele și aforismele lui Iorga se concentrează și rezultatele observațiilor sale nemijlocite asupra vieții, ale călătoriilor sale și ale cunoașterii temeinice a istoriei universale și naționale, ale vastei sale culturi. **Ideea națională, națiunea, patria, neamul au fost noțiuni care au stat în centrul tuturor preocupărilor, atât de variate, ale lui Nicolae Iorga.** "Fără patrie - scria el - nu se poate închipui existența de națiune și fără națiune patria e un cuvânt deșert". Iar în altă parte, N. Iorga aprecia că "o națiune are dreptul să se conducă după interesele ei în marginea cerințelor morale, fără îndeplinirea cărora se săvârșește o derogare de la umanitate".

Unul dintre cei mai mari oameni de cultură ai lumii, un veritabil "fenomen al naturii", fiul avocatului Nicu Iorga și al Zulniei - femeia școlită, cu preocupări literare - istoricul, profesorul, omul politic, poetul, dramaturgul și publicistul Nicolae Iorga - s-a născut la Botoșani, la 5 iunie 1871, și a murit tragic, asasinat de membri ai Gărzii de Fier, la 27 noiembrie 1940.

Într-o viață de șaiszeci și nouă de ani, Nicolae Iorga a scris 1350 de cărți, 5600 de recenzii, 16.714 articole și a ținut sute de cursuri pe teme diverse, conferințe și discursuri parlamentare, a editat reviste ("Neamul românesc", "Floarea darurilor", "Cuget clar", "Drum drept", "Sămănătorul"). N. Iorga n-a fost numai un om de bibliotecă, un savant care a citit sute de mii de pagini pentru cunoașterea identității specifice a neamului românesc. El și-a întemeiat concluziile, elementele de portret etno-psihologic al românului pe observații directe, colindând sat cu sat, de la un capăt la altul al țării, cunoscând folclorul, datinile, credințele, portul,

locuința, uneltele de lucru, felul de a fi, de a gândi și a simți al nemului românesc de pretutindeni. Îi cunoaștem impresiile din lucrările: **Drumuri și orașe din România, Sate și mănăstiri din România.**

Nicolae Iorga s-a descris pe sine, ca personalitate reprezentativă a românului, în lucrarea: **O viață de om așa cum a fost** (1934). Și-a descris, cu un excepțional talent de portretist, contemporanii iluștri și precursorii în volumul **Oameni care au fost** (1934-1939). A descris vremea prin care a trecut, cu luminile și umbrele ei în însemnările zilnice dintre 1917-1938, publicate în șapte volume de Memorii.

În toate aceste lucrări a descris, direct sau indirect, sufletul românesc, identitatea noastră spirituală. Iorga n-a judecat viața, istoria și identitatea românului în izolare față de alte popoare pe care el le-a cunoscut nemijlocit, consemnându-și impresiile de călătorie în volume ca: **Amintiri din Italia, Note polone, Câteva zile prin Spania, În Franța** ș.a. Iorga scria lucrări impunătoare, de referință, despre istoria românului, a Imperiului otoman și a Imperiului bizantin. Istoricul Iorga a pus mereu accentul nu pe izolarea românului, ci pe contextul istoric, pe relația lor cu alte neamuri, căutând cu insistență trăsăturile specifice ale identității noastre naționale. E ceea ce a făcut și în lucrările sale de istorie literară: **Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688-1821)**, în 1901, **Istoria literaturii române în veacul al XIX-lea, de la 1821 înainte (1907-1909)**, **Istoria literaturilor romanice în dezvoltarea și legăturile lor (1920-1925)**, **Istoria literaturii românești contemporane (1934)**.

Debutând în tinerețe ca socialist, Iorga a evoluat spre o concepție politică în centrul căreia stătea ideea națională. Pentru aceasta unii s-au grăbit să-l eticheteze naționalist, dând termenului evidente conotații critice, ignorând faptul că Nicolae Iorga i-a adorat pe români, dar le-a văzut și scăderile. A fost obsedat de identitatea lor, de ideea națională dar, metodologic, a propus atitudini nuanțate față de ea: "Evident că ideea națională - scria el - este dintre acelea pe care trebuie să o aibă fiecare, nu numai în inima sa, ci în toată ființa sa: dar să vorbești de ideea națională cât mai rar și numai în anumite împrejurări, cum se vorbește rar de lucruri pe care le simți adânc și în care crezi cu toată puterea sufletului tău".

În concepția lui Iorga, arta, în general, literatura, în special, reflectă identitatea națională, dar nu în chip mecanic și simplist. Un scriitor poate trata orice subiect, chiar dintr-un univers neautohton, și, totuși, în opera sa se va reflecta "nota fundamentală a poporului propriu". Apărând valorile indigene care ne defineau identitatea spirituală, Iorga n-a fost însă refractar la valorile artei universale, știind că "a opri la vama ideile străine și operele literare ale celor mai înaintați decât noi, n-ar aduce nici un folos". Firește, concepțiile lui Iorga despre raportul național-universal vor cunoaște evoluții nuanțate, cu plusuri și cu minusuri, dar ideile călăuzitoare rămân, în sensul că literatura trebuie „să servească drept instrument de luptă pentru scopurile supreme ale unui popor”. (Va urma)

Strategii și limite ale comunicării

(Continuare din pag. 1)

Nu sunt rare cazurile când dintr-o cantitate enormă de fapte culese pentru o informare mondializată (generalizată), mijloacele de informare aleg ceea ce "le vor să transforme în evenimente". Se deschide astfel o fereastră spre lume, dar o fereastră strâmtă al cărei ochi nu filtrează decât evenimentele alese după o strategie a seducției, și, câteodată, prin intermediul unei proiecții (intenții) politice. Concentrând atenția asupra unei anumite realități, preferată alteia, mascând anumite fapte, chiar fără a le falsifica, mijloacele de informare în masă dispun de o redutabilă putere de orientare a opiniei (p. 226).

Autoarea lucrării consacră un scurt capitol "limitelor influenței și puterii mass-media", semnalând "tactica telespectatorului" saturat de imagini repetitive, deturnante, dar și avertizat sau devenit conștient în legătură cu pericolul "structurilor de dominație" din care fac parte și mijloacele de informare în masă. "Pe de altă parte, opțiunile personale indică adesea un baraj în fața influenței, pe termen lung sau scurt, a informației media-tice" (p. 227).

Este de invocată în acest sens și analiza unui alt cercetător, potrivit căruia observații empirice de aproape cinci decenii, pun în lumină "rolul contactelor personale în formarea opiniilor individuale", precum și "limitele sau obstacolele pe care le întâlnește mass-media pe drumul care duce mesajele către destinatarii lor", ceea ce generează "non-coincidența între preferințele mass-media și cele ale utilizatorilor". De aici se desprinde concluzia că influența marilor puteri informative este totuși "mai restrânsă decât se crede sau decât se spune".³⁾ Iar aceasta și datorită situației reale că procedeele de manipulare, oricât de perfecte, sunt, cu timpul, sesizate, încât nu se poate conta multă vreme pe efectul omului "adormit" sau al "anesteziei" informaționale.

Problematica puterii și influenței mijloacelor de informare în masă asupra opiniei publice în general, asupra masei de telespectatori (categorie ale

cărei dimensiuni sociale au crescut în proporții greu de imaginat cu numai 4-5 decenii în urmă) este însă mult mai complexă și mai subtilă, de o mobilitate ce se cere mereu studiată, nu în general, ci sub aspectele concrete rezultate din: **structura profesională și gradul de instruire al populației; existența și funcționalitatea instituțiilor democratice, a statului de drept; dinamismul și diversitatea vieții politice și, nu în ultimul rând, nivelul de dezvoltare economică și posibilitățile de satisfacere a cerințelor vieții materiale și spirituale a cetățenilor.**

Se poate spune că, din toate aceste puncte de vedere, analiza sociologică a relației actuale dintre puterea de influențare a mijloacelor de comunicare în masă și conținutul lor de idei, de mesaje este de natură a pune în evidență o serie de concluzii specifice stadiului actual de dezvoltare a României, a releva particularitățile formării și afirmării opiniei publice naționale. O asemenea analiză ar servi atât cercetării ca atare, îmbogățirii metodelor și conținutului său, dar și diverselor structuri și forme ale mass-media. Din păcate, asemenea demersuri analitice sunt destul de rare, limitate tematic, dar și ca arie de cuprindere, cei interesați, în speță deținătorii sau gestionarii mijloacelor de informare, îndreptându-și preocuparea mai mult spre cunoașterea efectelor comerciale, spre aria de difuzare sau răspândire. Or, acestea depind, în mare parte, de criteriile calitative, de fundamentarea unor strategii adecvate și pe termen lung, pentru a se putea înscrie realmente în rândurile sau structurile a ceea ce, în opinia publică, se numește "a patra putere în stat".

1. Herbert Marcuse, *Scieri filozofice*, Editura Politică, București, 1977, p. 334.

2. Jacqueline Russ, *Les théories du pouvoir*, L.G.F., Paris, 1994, p. 224-228; în continuare, trimiterele vor fi menționate în text.

3. Francis Balle, *Médias et sociétés*, Montchrestien, Paris, 1992.

GRĂUL Neprețuitul preț

(Continuare din pag. 1)

Prețul grăului, pe care guvernul îl oferă pentru cantitatea pe care o achiziționează, trebuie recalculat, renegotiat cu reprezentanți autentici ai producătorilor din teren și nu cu institute de cercetare care nu-și cunosc menirea sau cu niște "președinți" ai unor organizații care nu reprezintă pe nimeni și care singuri s-au autopropus ca "președinți" pentru ca să aibă un titlu mai sonor, după cum alții se autointitulează profesori, fără să aibă vreo catedră sau să fi profesat această meserie. Există pericolul ca producătorul agricol să treacă la sistemul de producție "autarhic", doar pentru nevoile pro-

prii, nu și pentru piață. Nimeni nu-l poate obliga să cultive în pierdere.

Dacă se dorește cu adevărat redresarea economică a țării noastre, atunci trebuie să se dea atenția cuvenită agriculturii și producătorului agricol. Din punct de vedere al compoziției chimice și al calităților de panificație, grăul românesc este la fel ca cel din Franța, Canada, Australia, ceea ce nu se poate spune întotdeauna și despre produsele industriale ce merg la export, cu excepția celor chimice, care au aceleași calități fizico-chimice.

Și atunci, să dăm țaranului ce-i al țaranului și grăului ce este al grăului: un preț competitiv!

De la absentism la mistificarea democrației

Prof. dr. ION FLOREA

Democrația românească pare să se maturizeze și prin aceea că începe să cunoască unele simptome proprii țărilor cu îndelungate tradiții democratice, depășind astfel stadiul euforiei, întrucâtva mistice, de după 1989. Democrația nu-i mai apare, astfel, românului, ca un fel de paradis în plan politic, ci în realitatea ei contradictorie, atât rațională și dreaptă, cât și fragilă și, uneori, ineficientă, așa spune cu un singur termen, paradoxală. Absenteismul cetățenilor la vot, constatat în alegerile locale recente, ne sugerează și el o realitate contradictorie a democrației. Acest absentism este și o formă de protest, de exprimare a dezconfortului unor cetățeni cu activitatea ineficientă a unor primari și, într-un fel, de sancționare a acestora, mai cu seamă pentru actualul grad de mizerie și starea reală a unor localități, începând cu Capitala țării.

Faptul contrar este, de asemenea, demonstrativ, și anume că acolo unde primarul, indiferent de ce partid aparține, a fost cu adevărat gospodar și a rezolvat problemele esențiale de interes public, cu sprijinul și participarea cetățenilor, în primul rând, curățenia și canalizarea orașelor, repararea și întreținerea străzilor, inclusiv organizarea în bune condiții a scrutinului la nivel local, ce-i intra în atribuții, alegerile au fost deja validate și, totodată, realeși vechii primari.

Participarea la vot este, în același timp, exprimarea conștiinței civice de apartenență la comunitatea respectivă, de implicare responsabilă în bunul ei mers. Aceasta se întărește, însă, în măsura în care cetățenii văd că strădaniile lor dau roadele necesare și se regăsesc și în eforturile și rezultatele celor pe care i-au mandatat să dirijeze treburile publice. Când cetățenii constată, dimpotrivă, că se degradează starea orașului sau a comunei lor, că cei mandatați prin vot nu-și țin promisiunile, mulți dintre ei ajung la concluzia inutilității participării lor la scrutin și procedează în consecință.

Absenteismul are însă și alte cauze, nu mai puțin esențiale. Printre acestea este și **corupția în creștere**, mai cu seamă dacă nu sunt semne că autoritățile respective luptă împotriva acesteia

sau sunt ele însele corupte, folosind funcțiile în scopuri personale de îmbogățire, în contrast total cu degradarea nivelului de viață al poporului. Toate acestea îndepărtează cetățeanul de viața politică și tentația exprimării refuzului de a mai vota crește. O importanță aparte în explicarea apariției absentismului electoral are **coruperea politică**. Politicianismul, ce rezultă din acest proces de pervertire a politicii în jocul democratic, subminează și el încrederea cetățenilor în actul votului și în cel al participării democratice.

Absenteismul electoral nu este decât o părticică a restrângerii participării cetățenești, a sporirii indiferențismului față de politică și înstrăinării dintre putere și electori, dintre **politocrația** care se constituie și restul societății, a **crizei de reprezentare**, care se conturează, în fond, și în alte țări ale lumii, unele cu îndelungate tradiții democratice. Faptul că cei aleși, începând cu primarii localităților și terminând cu deputații și senatorii, nu se mai simt răspunzători față de electorii lor și că aceștia, la rândul lor, sunt neputincioși în a-i sancționa sau demite pe cei inactivi, corupți, care săvârșesc abuzuri în exercitarea mandatului și nu aplică sau chiar încălcă legea, alimentează îndoielile cetățenilor asupra utilității exercitării votului.

În analiza absentismului electoral, care și-a făcut în mod îngrijorător apariția și la noi, se cere să ținem însă seama și de unele circumstanțe specifice perioadei politice, **inflaționiste**, i-aș spune, pe care o parcurgem în evoluția sistemului nostru democratic. Avalanșa de partide și de candidați sugerează cetățeanului că scopul lor ar putea fi, mai curând, lupta pentru putere și satisfacerea unor nevoi particulare și chiar individuale, decât a unor interese publice, cetățenești. Nu mai menționăm faptul că supralicitarea cetățeanului, uneori demagogică, de mult prea numeroșii candidați stârnete o reacție de neîncredere și chiar de respingere în bloc a acestora. Dacă totalitarismul partidului unic și cu un singur candidat anulează, în fond, alegerea propriu-zisă, puzderia de partide o bagatelizează și diluează, slăbind și interesul cetățenesc pentru participarea la scrutin.

Cetățeanul simplu, apăsător de nevoi și de grija zilei de mâine, nedeprins cu sesizarea diferențelor politice, este, într-un fel, buimăcit de voluminoasele și complicatele buletine de vot, din care el este pus să aleagă repede în semiobscuritatea cabinelor. Nu-i, oare, mai comod, în asemenea condiții, mai ales dacă-i și nemulțumit, să nu se prezinte la vot? Numărul mare de buletine anulate este o dovadă că acestea depășesc pragul normal de percepție politică al omului obișnuit. Simplificarea vieții noastre politice, după modelul celor mai avansate democrații, prin **reducerea la un prag normal a numărului de partide și, implicit, de candidați este în fond o necesitate națională** și nu are nimic comun, cumva, cu limitarea libertății politice. De aceasta va depinde în mod hotărâtor, în anii următori, stabilizarea democrației în România, ca pretutindeni de altfel în lume. Și o asemenea evoluție, ca și soluționarea problemelor concrete ale organizării alegerilor, nu o poate hotărî nimeni din afară, nici chiar Consiliul Europei, cum cer unii, ci numai noi înșine, clasa noastră politică, care trebuie să se simtă prima responsabilă de destinul democrației românești.

Absenteismul electoral, care deocamdată șochează pe politicieni, deși era de prevăzut, date fiind cauzele semnalate, se cere însă examinat și din **perspectiva consecințelor** lui, dacă el va persista sau se va accentua. Absenteismul la vot poate mistifica grav democrația și duce, în cele din urmă, la situația ca o minoritate să se substituie majorității și să decidă în locul ei. Dacă ținem seama că deja unii primari au fost aleși anterior cu procente minime de electori (uneori sub 10%) și că aceasta este acum o perspectivă reală în alegerile locale, ne dăm seama de necesitatea diminuării absentismului electoral, pentru a nu pune astfel în pericol legitimitatea puterii constituite la diferite nivele. Atingerea unui asemenea obiectiv, până la limita evitării unor pericole total antidemocratice, este, de aceea, de interes național, începând cu societatea civilă, continuând cu formațiunile politice și terminând cu puterea și, în fond, cu fiecare cetățean. Dar, întrucât abținerea de la vot este și ea o formă de atitudine a fiecăruia, de protest chiar, nu socot că introducerea obligativității votului este o soluție, fără a leza, prin aceasta, libertatea cetățeanului. Mai curând, măsurile educative, de mai bună informare și de propagandă sunt cu adevărat democratice și, desigur, recomandabile.

Extinderea NATO spre Est Perspectivele României

Prof. dr. CONSTANTIN VLAD

Sintetizând dezbaterile problemelor pe care le implică extinderea Alianței Nord-Atlantice rezultă că viitorul Europei - și, inevitabil, al României, ca țară europeană - va depinde de prevalența uneia dintre cele două tendințe fundamentale care se conturează pe continent, și anume tendința spre parteneriat și cooperare ori, dimpotrivă, tendința spre confruntare și conflict.

Afirmarea primei tendințe va presupune existența voinței politice, înainte de toate, din partea marilor puteri europene sau prezente în Europa, dar și a tuturor statelor europene de a găsi modalități de acomodare reciprocă a propriilor interese spre a se evita apariția unor divergențe fundamentale, promovarea cu succes a integrării economice, extinsă la scara întregului continent și spre beneficiul tuturor, gestionarea crizelor și soluționarea conflictelor într-un cadru democratic și prin mijloace exclusiv politice. Eșecul afirmării unor astfel de evoluții ar însemna, cu siguranță, apariția unor noi divizări ale Europei, constituirea a noi grupări și alianțe de state, adică reaparitia blocurilor și a politicii de bloc, ceea ce, mai devreme sau mai târziu, va împinge lucrurile spre confruntare și război.

Și într-o perspectivă, și într-alta, pentru România, orientarea spre integrarea în structurile europene și euro-atlantice are șanse să se dovedească o alegere justă. Cu câteva precauții și condiții, la care mă voi referi, pe scurt, în cele ce urmează. Precauțiile au în vedere împrejurarea că, dată fiind existența unor posibilități variate de evoluție a situației pe continent, în materie de securitate, România ar trebui să-și asigure un suficient câmp de acțiune în ceea ce privește opțiunile proprii în problemele securității naționale; la rândul lor, condițiile urmăresc tocmai prezerarea, pentru România, a capacității de opțiune, pe parcursul actualului proces de reasezare a raporturilor europene.

În ceea ce privește precauțiile, este necesar, după părerea mea, să se studieze în mod aprofundat interesele reale - care, după cum se știe, nu coincid neapărat cu cele declarate - ale principalilor protagoniști prezenți sau care acționează în zona unde este situată România și, în genere, pe continent, și anume interesele pe termen scurt și cele de perspectivă, factorii care susțin și întăresc aceste interese sau, dimpotrivă, care pot duce la modificarea lor, modalitățile prin care se instrumentalizează realizarea intereselor în cauză etc. Un astfel de studiu ar trebui să permită evidențierea modului cum se raportează la astfel de interese propriile noastre interese naționale, cum, prin ce mijloace și pe ce căi aceste interese naționale pot fi protejate și promovate.

Nu este nici o exagerare în a afirma că România se află, și în ceea ce privește opțiunile sale externe, într-un moment de răscruce, că alegerea pe care o face acum, în acest domeniu, va configura destinul poporului român pentru viitorul prezizibil.

Iar această alegere are loc într-un context geopolitic global, continental și zonal, nu numai tot atât de complex și dificil ca de atâtea ori în istoria noastră, ci și în condiții concrete care, într-o măsură deloc de neglijat, nu depind de noi și din care unele se pot dovedi vitrege, chiar adverse.

Să luăm, de pildă, Alianța Nord-Atlantice, a cărei decizie de largire spre Est oferă României posibilitatea accederii la calitatea de membră a NATO. Este limpede că interese de importanță deosebită - politice, economice, militare - stau la baza hotărârii deschiderii Alianței către țările din Centrul și Sud-Estul continentului. Aprecierea conform căreia extinderea spre Est este o expresie adecvată a acestor interese aparține actualei generații de conducători ai țărilor membre și ai NATO, ca organizație. Este, totodată, de subliniat faptul că linia extinderii spre Est face parte dintr-o strategie generală a Alianței Nord-Atlantice, precum și din strategia globală a S.U.A. În aceste strategii, însă, se înscriu, la loc de frunte, relațiile NATO, respectiv, ale Statelor Unite, cu Federația Rusă. Or, în procesul de adoptare a hotărârilor privind aplicarea oricărei strategii, se cântăresc sistematic avantajele și dezavantajele, se iau în calcul plusurile și minusurile hotărârilor respective. În această lumină, n-ar trebui să se excludă posibilitatea ca o administrație americană reînnoită, ori o administrație nouă, să ajungă la concluzia că plusul pe care largirea NATO spre Est l-ar aduce în planul securității ar fi anulat de perspectiva reală a stopării înaintării Rusiei pe calea reformelor democratice, a instalării la

putere, în această țară, a unor forțe naționaliste, care ar determina un curs de confruntare cu Occidentul, ceea ce ar duce inevitabil la noi divizări ale continentului, la constituirea unor noi alianțe, la permanentizarea unei "păci reci" - un fel de variantă actualizată a "păcii înarmate" - de la care poate fi un singur pas până la o nouă fază a unui "război rece", cu toate riscurile pe care acesta le-ar presupune. Astfel de afirmații ar putea părea hazardate; menționez, însă, că ele se întâlnesc foarte frecvent în argumentarea opiniilor celor care se pronunță împotriva largirii NATO. Și anume, ele sunt adesea aduse ca argumente tocmai în viziunea raportului dintre beneficii și costuri, acestea din urmă fiind considerate prea mari în comparație cu beneficiile, ceea ce le face inacceptabile.

Se poate susține că s-a mers deja prea departe în direcția aplicării deciziei de extindere a Alianței pentru ca procesul declanșat în acest scop să mai fie oprit. O astfel de susținere ar fi, cred, inexactă. În realitate, procesul respectiv, în ceea ce el are cu adevărat esențial și hotărâtor, și anume negocierile de aderare, n-a început încă, documentul adoptat de Consiliul Ambasadorilor NATO, la 24 ianuarie 1996, privind "principiile dialogului extins cu țările candidate" păstrând în continuare procesul de aderare în fazele sale pregătitoare. Și apoi, politica este, conform unui dicton cunoscut, arta de a face imposibilul posibil.

De aceea, după părerea mea, decizia de extindere spre Est a Alianței Nord-Atlantice n-ar trebui considerată de pe acum drept absolut definitivă și inevitabilă; probabil, nu există multe șanse ca o astfel de susținere să se dovedească adevărată, dar ele n-ar trebui eliminate. Socotesc că este necesar ca o astfel de împrejurare să nu fie exclusă din preocupările privind asigurarea securității naționale a României și integrarea noastră în NATO. (Va urma) ■

Dialogul multilateral ROMÂNNO-GERMAN în actualitate

FLOREA DUDIȚĂ,
ambasadorul României în Germania

Cu mare bucurie particip, pentru a treia oară, la tradiționala Zi a Patriei, de la Dinkelsbühl. Această sărbătoare a devenit un simbol al existenței sașilor transilvăneni în Germania, al legăturii lor cu vechea patrie. Strămoșii sașilor de aici au sosit, în secolul XII, ca "oaspeți loiali" în țara "de dincolo de păduri", adică în Transilvania. De atunci au trecut 850 de ani, timp în care germanii din România și-au adus o contribuție inestimabilă la dezvoltarea civilizației românești. Ceea ce aș vrea să amintesc, astăzi, este un lucru care nu a fost spus destul de tare și destul de des, și anume că sașii transilvăneni au fost primii din Europa care au organizat un sistem general de școlarizare; ei și-au dezvoltat propria cultură, ca expresie a

propriei identități.

Istoria secolului XX a determinat un puternic flux de reîntoarcere în patria strămoșilor. Dar "dincolo de păduri" a rămas o cultură, a rămas o bucătică din identitatea fiecăruia. În Tratatul româno-german privind cooperarea prietenească și pateneriatul în Europa, minoritatea germană din România este numită **punte naturală de legătură între cele două popoare**. Sașii transilvăneni, ca și șvabii bănățeni, șvabii sătmăreni, germanii din Bucovina și din Dobrogea, aflați azi în Germania, sunt pilonii unui pod adânc înfipt în solul german, iar cei rămași în vechea patrie, prin cultura și identitatea lor, sunt celălalt puternic pilon, ancorat în pământul românesc. Este

Oră de curs la Universitatea

"Spiru Haret"

datoria noastră, a tuturor, să avem grijă ca acest pod să nu aibă nici o fisură.

Cu exact un an în urmă, domnul președinte federal, dr. Roman Herzog, s-a aflat în mijlocul sașilor din Sibiu și împrejurimi. În Catedra evanghelică din Sibiu, el le-a adresat germanilor apelul de a medita cu atenție la hotărârea de a emigra în Germania. "Patria n-o poți împacheta într-un geamantan", sublinia dr. Roman Herzog, relevând în continuare: "Minoritatea germană din România nu este o relictă a zilelor trecute, ci un posibil germene al relațiilor germano-române de azi și al unificării europene de mâine".

Peste exact o lună, la 28 iunie 1996, domnul președinte Ion Iliescu se va întâlni, la München, în cadrul vizitei de stat în Germania, cu reprezentanți de frunte ai Organizațiilor germanilor originari din România. Aș dori ca asemenea întâlniri cu minoritățile, cum sunt cele ale președinților noștri, să facă școală în Europa și ca oamenii politici să-și dea mâna peste punțile pe care le reprezintă minoritățile.

Cuvintele lui Stephan Ludwig Roth: "În inima popoarelor trebuie edificată adevărata pace", motto-ul întrunirii de la Dinkelsbühl, din acest an, sunt astăzi mai actuale ca oricând. Stephan Ludwig Roth a fost executat acum aproape 150 de ani, deoarece lupta pentru dreptate și combătea nedreptatea ce se comitea asupra națiunii lui și a națiunii române din Transilvania. El s-a ridicat împotriva maghiarizării Transilvaniei, arătând: "Să declari o limbă, limba țării - nu este nevoie... Dacă maghiarul, pentru a-și asigura privilegiile și a-și avantaja limba sa, se bazează pe sabie și cuțire, germanul este liber să invoce tratatele și cultivarea pământului... Dacă ținem seama de numărul vorbitorilor va trebui să vorbim în limba valahă (română)".

Pentru liniștea noastră sufletească este la fel de necesar să putem uita, și să nu putem uita, căci "nimic nu este mai în măsură să ne arate calea cea mai dreaptă decât cunoașterea trecutului" (Polybios). Nu faptele îi derutează pe oameni, ci opiniile despre fapte. De aceea, este necesar, din când în când, să fie reamintite faptele.

Relațiile româno-germane au devenit, în toate domeniile, relații normale între două țări prietene. Vizita de stat efectuată anul trecut, în România, de domnul președinte dr. Roman Herzog a lansat semnale noi în legătură cu dialogul germano-român. Vizita de stat, de anul acesta, în Germania, a domnului președinte Ion Iliescu și con-

vorbirile sale cu domnul președinte federal, dr. Roman Herzog, cu domnul cancelar federal, dr. Helmut Kohl, și cu alți oameni politici de frunte vor desăvârși acest dialog.

În domeniul economic, deși Germania deține primul loc, atât în schimbul de mărfuri, cât și în investițiile în România, ne dorim o cooperare și mai strânsă. Pentru aceasta există bune premise. Aș menționa aici doar convorbirile pe care președintele Iliescu le va avea, în timpul vizitei de stat, cu reprezentanți ai industriei și ai băncilor la Bonn, Düsseldorf, Erfurt, Jena și München.

Aș dori să evidențiez și legăturile strânse dintre România și Bavaria. O deosebită importanță pentru consolidarea pe mai departe a relațiilor va avea întâlnirea dintre domnul președinte Ion Iliescu și domnul prim-ministru dr. Edmund Stoiber.

Sașii din Transilvania, care sunt înzeștrați cu mentalitatea ambelor țări, pot contribui din plin la aprofundarea acestui dialog multilateral.

Dați-mi voie să-l mai citez încă o dată pe domnul președinte federal, dr. Roman Herzog, care, anul trecut, în România, declara: "Dacă astăzi vin la dumneavoastră ca reprezentant suprem al țării mele, aș vrea ca acest lucru să fie înțeles în adevărata lui intenționalitate; nu ca o vizită diplomatică de rutină. Mai curând ca o expresie a faptului că noi acordăm o importanță fundamentală relațiilor cu România, că noi considerăm țara dumneavoastră ca făcând parte din Europa și că vrem să vă sprijinim, după puterile noastre, pe calea ce ați ales-o spre structurile euro-atlantice".

România mulțumește Germaniei pentru sprijinul său politic și economic, pe care știe să-l aprecieze.

În încheiere, mă bucur să pot constata că motto-ul Zilei Patriei de anul acesta: "În inima popoarelor trebuie edificată adevărata pace", se află în deplină consonanță cu motto-ul Zilei Patriei de anul trecut: "Împreună, solidari, spre viitor".

Din combinarea acestor două motto-uri se poate ivi un motto foarte mobilizator: "Numai prin edificarea adevăratei păci în inima popoarelor putem privi, împreună, solidari, plini de speranță spre viitor".

Text prescurtat al cuvântării rostite la Dinkelsbühl (Bavaria - R.F.G.), cu prilejul întâlnirii anuale a sașilor din Transilvania (mai, 1996).

PERMANENTE ROMÂNEȘTI

MIHAIL
KOGĂLNICEANU

Dr. MARIN NEDELEA

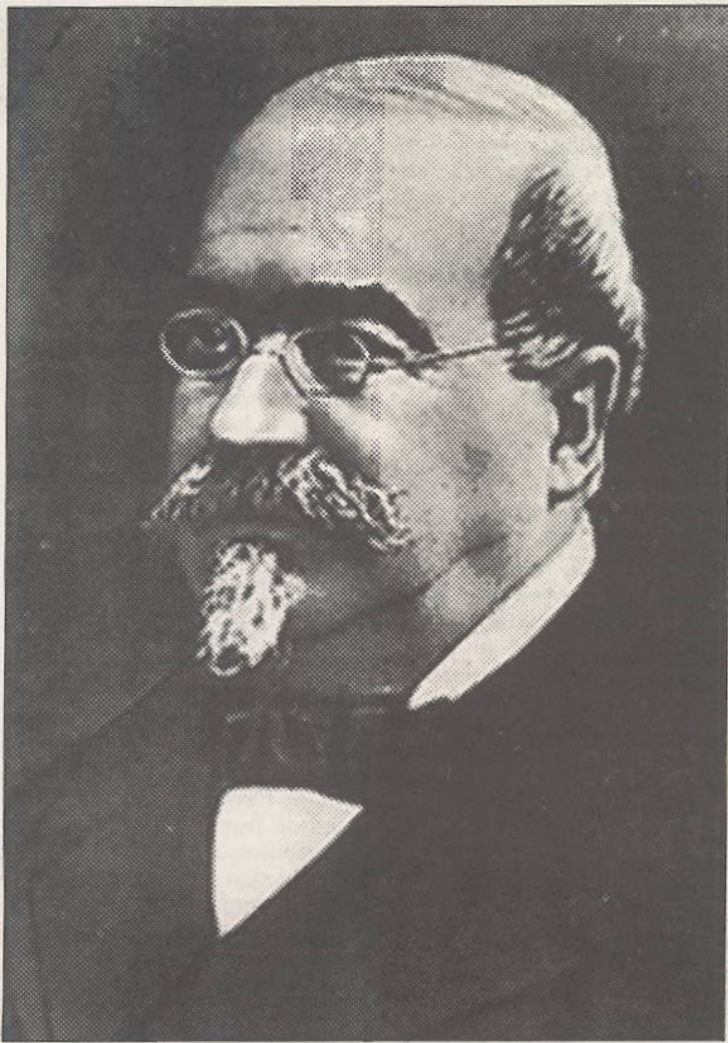
În urmă cu 105 ani, la 20 iunie 1891, se stingea din viață Mihail Kogălniceanu, unul din marii făuritori ai Unirii din 1859 și ai statului român modern, cel care, ca prim-ministru, a înfăptuit în 1864, împreună cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prima împroprietărire a țărănilor, iar la 9 mai 1877, în calitate de ministru de externe în guvernul condus de I.C. Brătianu, declara solemn în parlamentul țării: "Suntem independenți, suntem o națiune de sine stătătoare!".

Personalitate multilaterală, de factură enciclopedică, Kogălniceanu a fost om politic, istoric, îndrumător cultural, ziarist, scriitor, profesor, membru al Academiei Române și președinte al acesteia. Nicolae Iorga, care se considera continuatorul ideologiei lui politice, avea să scrie despre el că a fost "începătorul culturii românești moderne", "gânditorul care a văzut limpede România liberă și întreagă", "cel mai mare conducător cultural și politic pe care l-au avut românii în epoca modernă".

Născut la 6 septembrie 1817 într-o familie de boieri români din Moldova, a făcut, între 1834-1838, studii teinice în Franța și Germania. În 1837 a tipărit la Berlin *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des valaques transdanubiens*, iar după 1840 a înființat și condus publicațiile de orientare patriotică și democratică: *Arhiva românească, Dacia literară, Propășirea (Foaie științifică și literară), Steaua Dunării*, cu un rol de seamă în dezvoltarea conștiinței naționale și în lupta pentru unire. A strâns și publicat, de asemenea, *Letopisețele Țării Moldovei și Cronicile României*.

Concepțiile și activitatea politică ale lui Mihail Kogălniceanu s-au întemeiat pe principii de filosofie socială și a istoriei însușite în contactul cu ideologia liberală și democratică avansată din Occident, transpuse, verificate, regândite și îmbogățite prin confruntarea lor cu realitățile românești ale timpului. Ca și alți fruntași ai revoluției de la 1848 și ai luptei pentru unire, el caută în istoria neamului argumente politice, juridice și sociale pentru a întemeia și demonstra ideile sale, impuse de realitățile vremii. Istoria, spunea el în faimosul *Cuvânt introductiv* la cursul de istorie națională ținut în 1843 la Academia Mihăileană din Iași, "trebuie să fie, și a fost totdeauna cartea de căpătâi a popoarelor". Pentru români, studiul istoriei naționale era o necesitate stringentă, ea oferind temeiuri "pentru ocrotirea drepturilor noastre împotriva națiilor străine".

Ideea necesității unirii tuturor teritoriilor românești este afirmată în fond în opera istoricului Kogălniceanu, care declara fără echivoc: "Eu privesc ca patria mea toată acea întindere de loc, unde se vorbește românește, și ca istorie națională, istoria Moldovei

întregi, înainte de sfârșirea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania", considerând, totodată, că în neunirea celor trei țări române "trebuie să vedem izvorul tuturor nenorocirilor trecute a căror urme încă până astăzi sunt vii pe pământul nostru".

Deși nu a participat direct la mișcarea din martie 1848 de la Iași, Kogălniceanu a scris și publicat în august același an, la Cernăuți, în numele Comitetului revoluționar, *Doleanțele Partidei Naționale în Moldova*, în care fundamenta și concretiza programul reformelor democratice, între care: autonomia internă a țării, egalitatea drepturilor civile și politice, adunare obștească alcătuită din reprezentanții tuturor stărilor societății, domn ales din toate aceste stări, libertatea individuală și a presei, desființarea oricăror ranguri și privilegii personale sau de naștere, returnarea către stat a averilor mânăstirilor închinat la locuri străine, desființarea robiei și a clăcii și împroprietărire a țărănilor. "Pe lângă toate aceste radicale instituții - se spunea în încheierea programului - apoi partida națională mai propune una ca comună tuturor, ca cheia boltei fără care s-ar prăbuși tot edificiul național; aceasta este unirea Moldovei cu Țara Românească, ca o unire dorită de veacuri de toți românii".

Kogălniceanu s-a numărat printre acei unioniști care înțelegeau să îmbine și să chezuiască unirea cu înfăptuirea reformelor sociale democratice, îndeosebi cea agrară, convins fiind, cum a relevat el ulterior, că dacă s-ar fi limitat la dezi-

Ștefan cel Mare, s-a reînălțat însăși naționalitatea română... Fii dar omul epocii; fă ca legea să fie tare, iar tu, Măria ta, ca domn, fii bun, fii blând, fii bun, mai ales pentru acei pentru care mai toți domnitorii trecuți au fost nepăsători sau răi!".

Concepția politico-istorică a lui Kogălniceanu afirmă - lucru extrem de important și foarte rar pentru vremea când a făcut-o - rolul hotărâtor al poporului, al națiunii în istorie, pune pe terenul științei înțelegerea rolului personalităților proeminente. "Până acum - constata el - toți acei ce s-au îndeletnicit cu istoria națională n-au avut în privire decât biografia domnilor, nepomenind nimic de popor, izvorul tuturor mișcărilor și isprăvilor și fără care stăpânitorii n-ar fi nimica. Mă voi sili să mă feresc de această greșală de căpetenie". Consecvent acestui principiu și angajament, el a respins cu indignare afirmațiile acelor politicieni demagogi și interesați care își arogau meritul înfăptuirii unirii. "Unirea domnilor, eu nu recunosc nimănu dreptul să zică că unirea e actul său individual, proprietatea sa exclusivă; unirea - spunea el - e actul energetic al întregii națiuni române, e marea noastră conquistă! și de aceea, domnilor, nici chiar demnitarului, dar încă unui singur particular, nu-i recunosc și nici nu-i voi da vreodată dreptul acesta de a zice că el a făcut singur unirea. Nu, domnilor, unirea națiunea a făcut-o!".

În strânsă conexiune cu lupta pentru unire și consolidarea ei, un alt principiu fundamental al gândirii politice a lui M. Kogălniceanu a fost acela al întăririi naționalității și a statului român prin emanciparea economică, socială, politică și culturală a majorității covârșitoare a poporului, format din țărâni. Stăruința, puterea și varietatea argumentelor folosite în susținerea acestui principiu au imprimat cuvântărilor sale pe această temă patosul patriotismului, valoarea literară și forța emoțională ce le conferă și astăzi statul de piese de rezistență în enciclopedia cugetării social-politice românești.

Mihail Kogălniceanu s-a pronunțat consecvent și a militat pentru organizarea democratică a statului, pentru eradicarea racilelor care ruinau, încă de pe atunci, regimul politic existent. El a manifestat înțelegere și deschidere pentru o politică de toleranță, de recunoaștere a drepturilor politice ale locuitorilor de altă origine etnică și confesiune religioasă, avertizând împotriva "patriotismului de clopotniță", care "a cauzat pieirea a multor țări renumite".

În același timp, el a denunțat cu mânie "starea mizerabilă și barbară care este făcută fraților noștri de sânge de peste Carpați", prin aplicarea principiului de stat al Ungariei "fă pe român dintâi sărac, apoi maghiar". "Pentru români - declara Kogălniceanu - Transilvania este leagănul naționalității noastre... naționalitate care, de se va extermina în Transilvania, se va compromite și în România".

În mod firesc, în atenția gânditorului și omului politic care a fost M. Kogălniceanu s-au situat pe un loc important problemele raporturilor externe ale statului. Dacă până la 1877 el a mizat, ca majoritatea oamenilor politici ai vremii, pe valorificarea în interesul țării a avantajelor relative ce decurgeau din apartenența nominală la imperiul turcesc, care oferea o anumită garanție contra tendințelor acaparatoare ale celorlalte două imperii vecine, ca și din atitudinea permisivă a Porții față de statul român, în urma obținerii independenței de stat, pe care a avut fericirea să o pregătească și să o declare, Kogălniceanu a considerat necesară o politică de neutralitate, însoțită de apărarea riguroasă a independenței. Pleidând pentru această orientare, singura considerată posibilă în situația geopolitică a țării, el conchidea: "În ziua când vom voi să ne aruncăm fie în brațele Austriei, fie în ale Rusiei, noi... nu vom mai avea rațiune de a fi..." Intuind că nu se poate conta prea mult pe sprijinul altor puteri europene, el avansa soluția colaborării cu celelalte state mici, cu interese similare, din zona noastră geografică. În 1890, în ultima sa luare de poziție în parlament în probleme de politică externă, marele om de stat declara: "Noi trebuie să ne abținem, cât vom putea, de a lua parte la certurile celor mari, fără a provoca pe nimeni. Să ne întărim, să ne înarmăm, ca la ora pericolului să ne apărăm existența... Când vom fi siliți să ieșim din neutralitate, atunci vom face-o, dar numai pentru binele și folosul țării noastre... iar nu pentru interese străine".

Prototip - în viață și peste vremuri - al omului politic animat de cel mai autentic patriotism, Mihail Kogălniceanu a denunțat, prin faptele și cuvintele sale, falsul patriotism, boală ce se răspândește în mediile politice nu într-o singură epocă istorică. "Eu nu recunosc nimănu - spunea el, în 1871, - ... monopolul patriotismului...; dară zic că în situațiuni grele și patriotul cel mai mare poate să comită greșeli, și că în asemenea cazuri nu ajunge numai patriotismul spre a conduce țara la limanul său, mai trebuie poate și alte calități".

Adresându-se, în amurgul vieții, tineretului, Kogălniceanu spunea cu modestie și înțelepciune: "Noi, bătrânii... dorim să vedem tinerii intrând în viața publică, ajunși în capul treburilor țării, însă cu condițiunea ca să se arate... ca bărbați de caracter, statornici în iubirea țării, neclințiți în credințele lor pentru patrie și libertate... noi nu avem pretențiunea... că numai noi, bătrânii, am făcut tot ce este bun în această țară, că totul este desăvârșit în România, că nu mai este nimic de îndreptat, de făcut... Din contra, noi credem că este încă mult de făcut; că dar trebuie multă forță, multă stăruință, multe sacrificii pentru a aduce România la îndeplinirea destinelor sale; și aceste sarcini incumbă tineretului".

REVISTA

OPINIA
naționalăTiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP
Tipografia F.E.D.TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Mariana IONIȚĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația „România de Măine”, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista „OPINIA NAȚIONALĂ” se află înscrisă în Catalogul de presă „RODIPET” la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin „RODIPET” S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr. 1, Sect. 1, București - România.